

Yasunari
Kawabata

Povestiri
de ținut
în palmă

Selecție, traducere din japoneză,
note și glosar de
FLAVIUS FLOREA

HUMANITAS
fiction

Notă asupra traducerii

Din cele o sută douăzeci și două de proze scurte din selecția considerată actualmente standard, în volumul de față au fost alese o sută trei, unele dintre ele traduse pentru prima dată într-o limbă europeană. A fost păstrată ordinea din original, care respectă în mare ordinea apariției. Anul primei publicări este indicat în cuprins, însoțind titlul în original, transliterat.

Am folosit pentru numele de persoane ordinea normală în limba japoneză (precum și în chineză sau coreeană), adică numele de familie în prima poziție. Excepție face numele autorului.

Transliterările cuvintelor japoneze în litere latine se citesc astfel: (1) vocalele se pronunță practic la fel ca în română, cele marcate cu macron (ō, ū) având o lungime dublă față de cele simple; (2) consoanele prezintă următoarele diferențe față de limba română: sh=ș, ts=ț, j=dj, ch=tș (ca în engleză sau ca în românescul ci), gi=ghi, ge=ghe; (3) w=u semivocalic, y=i semivocalic.

Termenii conotați cultural puternic și care nu au un echivalent în limba română nu au fost „naturalizați“. În cazul în care apar o singură dată, au fost explicați în notele din josul paginilor, însă cei care se repetă în mai multe texte pe parcursul volumului nu au fost lămuiriți în note de subsol, ci într-un *Glosar*.

F.F.

Strângerea osemintelor

În vale se aflau două lacuri.

Deși cel de jos lucea de parc-ar fi fost umplut cu argint topit, cel de sus, înghițind în adâncul său imaginea munților, era de un verde profund ca moartea.

Aveam fața năclăită. M-am uitat înapoi și, printre ierburile și bambușii pitici prin care îmi croisem drum, cursese sânge. Iar acele picături de sânge erau pe punctul de a se pune în mișcare.

Începea din nou să-mi curgă sânge din nas, într-un val călduț.

Mi-am astupat precipitat nările cu *obi*-ul îngust. M-am întins cu fața în sus.

Soarele nu bătea direct în mine, însă dosul frunzelor pe care cădeau razele mă orbea.

Blocat în nări, sângele venea înapoi cu o senzație neplăcută. La fiecare respirație gălgâia deranjant.

Aburazemi umpleau muntele cu țârâitul lor insistent. De parcă, luați prin surprindere, s-ar fi pornit toți deodată.

Era puțin înainte de amiază, într-o zi de iulie când până și căderea unui ac îți lasă impresia că s-a prăbușit ceva impozant. Nu mă simțeam în stare să mă mișc.

Stând întins așa, cu transpirația ieșindu-mi prin pori, larva cicadelor, apăsarea frunzișului, căldura copleșitoare a pământului și bătăile inimii se adunau toate într-un punct dinăuntrul capului meu. Și când credeam că s-au coagulat acolo, dintr-odată se împărșiau din nou.

Eram parcă aspirat spre înaltul cerului.

— Domnișoru'! Domnișoooooru'! Hei, conașu'!

La chemările acestea răzbătând dinspre cimitir, am sărit în picioare.

Venisem să iau osemintele bunicului în dimineața de după funeralii și, în timp ce răscoleam prin cenușa caldă încă, a început să-mi curgă sânge din nas, așa că, fără să mă observe nimeni, mi-am astupat nările cu capătul *obi*-ului, am plecat de la crematoriu și am urcat pe colină.

Auzindu-mă strigat, am coborât în goană. Lacul care strălucea ca argintul tremură, se înclină și apoi dispăru. Alunecam pe frunzele moarte din anul precedent.

— Da' ce nepăsător sunteți, domnișorul! Pe unde ați fost? Tocmai au găsit *hotoke*¹-ul bunicului dumneavoastră. Veniți să vedeți! spuse² o bătrână care era de-a casei.

Am coborât printre bambușii pitici, făcându-i să foșnească:

— A, așa? Unde?

Făcându-mi griji pentru cum arătam după ce-mi cursese atâta sânge din nas și pentru *obi*-ul meu năclăit, m-am apropiat de ea.

În mâna ei, care semăna cu o hârtie de împachetat mototolită, un fragment calcaros de vreo trei centimetri așezat pe o foaie albă atrăgea privirile câtorva persoane.

Părea a fi mărul lui Adam. Cu puțină bunăvoință, puteai zice că aduce cu o formă umană.

— De-abia acum l-am găsit. Ei, bunicul dumneavoastră cam așa a ajuns... Luați-l și puneți-l în urnă!

Ce prostie mai era și asta?!... Bunicul nu putea să nu mai fie și să nu mă întâmpine cu o sclipire de bucurie în ochii lui care nu mai vedeau, la auzul porții, când veneam acasă. Mi se părea ciudat și să găsesc acolo stând în picioare o femeie necunoscută, îmbrăcată în crep negru, despre care mi s-a spus că mi-ar fi mătușă.

1. Joc de cuvinte intraductibil. *Hotoke* înseamnă Buddha (și, prin extensie, un defunct), dar *nodobotoke* (*nodo+hotoke*, textual: „Buddha din gât”) denumește mărul lui Adam, despre care este, de fapt, vorba în text.

2. Personajele vorbesc aici în dialectul din Kansai, ceea ce nu poate fi redat în traducere. Bunicul lui Kawabata, care a murit când acesta avea paisprezece ani, locuia în Ibaraki, la periferia orașului Ōsaka.

În urna de alături erau băgate la întâmplare oasele picioarelor, mâinilor, ale capului.

Crematoriul era o simplă groapă îngustă și lungă, fără împrejmuire și fără acoperiș.

Din resturile care mocneau emana o căldură puternică.

— Ei, să mergem la cimitir. Aici miroase urât, iar lumina soarelui e galbenă, am spus eu îngrijorat din cauza capului care mi se învârtea și a nasului din care sângele părea gata să izbucnească din nou.

Am întors privirea și am văzut un bărbat din gospodărie care ducea în brațe urna cu oseminte. Cenușa lăsată în crematoriu, rogojinile pe care se așezaseră în ajun participanții la ceremonia funerară după ofranda de praf de tămâie, totul rămăsese așa cum era. Tulpinile de bambus învelite în staniol stăteau și ele mai departe înfipte în pământ.

Bunicul, în noaptea precedentă, cea de veghe, devenit un spirit ca o flăcără albastră, s-ar fi înălțat în zbor de pe acoperișul templului șintoist, ar fi parcurs saloanele spitalului de boli contagioase și ar fi răspândit pe cerul de deasupra satului niște emanații rău miroitoare. Pe drumul spre cimitir mi-am amintit toate zvonurile acestea.

Mormintele familiei noastre se aflau într-un loc separat de cimitirul satului, într-un colț al căruia se găsea crematoriul.

Am ajuns la morminte, unde se aliniau stelele funerare.

Deja nu prea mai îmi păsa ce se întâmpla. Aș fi vrut să mă întind pe pământ și să respir cerul albastru.

Bătrâna de mai-nainte a pus jos un ceainic mare de cupru, pe care-l umpluse cu apă din vale, și spuse:

— Deoarece a fost ultima dorință a stăpânului, puneți-l sub stela celui mai vechi dintre strămoși!

Îi anunța ultima dorință cât se poate de serioasă.

Ca pentru a o lua înainte celorlalți țărani cu care eram în relații apropiate, cei doi fi ai bătrânei au răsturnat o veche piatră funerară aflată în locul cel mai înalt și au săpat dedesubt.

Părea o groapă destul de mare. S-a auzit urna căzând adânc.

Chiar dacă pui astfel de rămășițe calcaroase în mormântul strămoșilor, după moarte nu mai e nimic. O viață care se pierde în uitare.

Stela se înălța acum la fel ca înainte.

— Păi, conașule, acum luați-vă rămas-bun!

Bătrâna a turnat apă din beșug peste mica stelă.

Deși bețișoarele parfumate ardeau, în lumina puternică a zilei fumul nu făcea nici o umbră. Florile erau ofilite.

Toți închiseseră ochii și se reculegeau cu mâinile împreunate.

M-am uitat la fețele lor galbene și din nou capul a început să mi se învârtească.

Viața – moartea bunicului meu.

Mi-am scuturat puternic mâna dreaptă, de parc-ar fi fost pe arcuri. Încheieturile îmi trosniră. Eu țineam urna cea mică.

„Ce lipsit de noroc a fost stăpânul! A făcut totul pentru cei din casa lui! Cei din sat nu-l vor putea uita.“ Așa vorbeau despre bunicul pe drumul de întoarcere. Aș fi vrut să înceteze. Eu eram singurul care suferea cu-adevărat.

Cei rămași în casă se întrebau cu o simpatie amestecată cu curiozitate ce-avea să se întâmple cu mine de-atunci înainte, rămas singur după dispariția bunicului.

O piersică se desprinsese și căzu cu greutate. Se rostogoli până la picioarele mele. Drumul de întoarcere de la cimitir ocolea pe la poalele unei coline cu piersici.

Despre aceste lucruri petrecute pe când aveam cincisprezece ani am scris la vârsta de șaptesprezece (în anul 5 Taishō). Acum am transcris textul doar aranjându-l puțin. Pentru mine e într-o măsură interesant să revăd la cincizeci de ani ceea ce am pus pe hârtie la șaptesprezece. Măcar pentru faptul că încă mai trăiesc.

Bunicul meu a murit în 24 mai. Dar această „Strângere a osemintelor“ este plasată în iulie. A avut deci loc o oarecare dramatizare.

După cum am arătat în *Jurnalul scrierilor mele*, publicat de Shinchōsha, o foaie de la mijloc s-a pierdut. Între „Din resturile care mocneau emana o căldură puternică“ și „Ei, să mergem la cimitir“ există o lacună de dimensiunea a două pagini de jurnal. Am transcris însă textul așa cum era, cu acel hiatus.

Înainte de „Strângerea osemintelor“ mai este un text intitulat „Către locul meu natal.“ Are forma unei scrisori trimise din internatul școlii medii, în care mă adresez cu „tu“ satului în care am locuit cu bunicul și care transmite doar un sentimentalism pueril.

Am cules de acolo un fragment care are legătură cu „Strângerea osemintelor.“

[...] Deși mă legasem atât de solemn în fața ta să n-o fac, zilele trecute, acasă la unchiul meu, mi-am dat acordul pentru a vinde casa.

Probabil ai văzut și tu cum din magazia de pământ¹ cuferele și dulapurile au trecut în mâinile unor negustori.

Am auzit că, după ce m-am despărțit de tine, casa a servit ca adăpost unui vagabond fără o para chioară, iar după moartea nevestei acestuia, bolnavă de reumatism, a fost folosită ca loc de reclusiune pentru un alienat mintal din vecinătate.

Lucrurile din magazia de pământ au fost pe nesimțite furate toate, colina cu mormintele a fost nivelată treptat și inclusă în domeniul care cuprindea colina cu piersici din apropiere, iar acum, deși se apropie a treia comemorare a dispariției bunicului meu, tableta sa funerară din altarul budist o fi zăcând pe jos, stropită de urina șobolanilor.

În plin soare

În toamna când aveam douăzeci și trei de ani, am întâlnit o fată la un han de pe malul mării. Era începutul unei iubiri.

Dintr-odată, ținându-și capul drept, fata și-a ridicat mîneca și și-a ascuns fața.

Mi-am dat seama că iarăși mă lăsasem în voia prostului meu obicei. Jenat, pe față mi-a apărut o expresie crispată:

1. Magazie din materiale rezistente la foc, având cei patru pereți acoperiți cu un strat gros de pământ și mortar. Familiele înstărite își păstrau aici obiectele de valoare, pentru a le proteja de frecvențele incendiilor.

— Iarăși te fixam, nu?

— Mda. ...Totuși, nu chiar așa.

Vocea ei era blândă, iar ce spunea – amuzant, așa că m-am mai liniștit.

— Te deranjează?

— Nu. Ai putea înceta, dar... Ba nu, e bine!

Fata și-a coborât mâneca și pe figura ei se percepea un ușor efort de a-mi accepta privirea. Eu mi-am întors ochii și m-am uitat către mare.

Am năravul respingător, care-i indispuce pe ceilalți, de a mă uita țintă la oamenii de lângă mine. Îmi pun mereu în gând să mă îndrept, însă pentru mine a devenit o suferință să nu privesc fețele apropiaților mei. Iar de fiecare dată când observ că m-am lăsat în voia obiceiului, simt un violent dezgust față de mine însumi. Asta deoarece cred că am ajuns astfel în perioada în care, pierzându-mi în copilărie ambii părinți și căminul, stăteam pe capul unor străini și citeam mereu pe fețele celorlalți.

La un moment dat, am stat să mă gândesc cu înverșunare dacă mi-am format acest obicei după ce am fost luat în casa unor străini, sau îl aveam de dinainte, de pe când locuiam în propria casă, dar nu mi-a revenit în minte nimic care să mă poată lămuri.

Însă atunci plaja nisipoasă spre care mi-am îndreptat privirea în încercarea de a nu mă uita spre fată era învăluită în lumina soarelui de toamnă. Brusc, lumina aceea a trezit în mine amintiri de mult îngropate.

După ce părinții mi-au murit, am trăit aproape zece ani numai cu bunicul într-o casă de la țară. Bunicul era orb. Ani la rând a stat așezat în același loc din aceeași cameră, dinaintea unui *hibachi* lung, cu fața către răsărit. Din când în când își întorcea capul către sud. Nu-și îndrepta niciodată fața către nord. După ce am devenit conștient la un moment dat de obiceiul acesta al bunicului, faptul că nu-și mișca decât într-o parte capul a început să mă frământa. Uneori mă așezam perioade de timp mai lungi în fața lui și mă uitam țintă la el, să văd dacă nu cumva își întoarce capul și către nord. Însă el își mișca la fiecare cinci minute capul doar la dreapta, către sud, asemenea unei păpuși cu motor electric, iar

pe mine mă încerca atât un sentiment de însingurare, cât și unul oarecum lugubru. La sud era lumina soarelui. M-am gândit că doar la sud putea chiar și un orb să simtă vag lumina.

— Mi-am amintit de o anume lumină a soarelui care-mi ieșise complet din cap.

Mă uitam la bunicul meu cu dorința să se întoarcă spre nord și, având de-a face cu cineva care nu vede, în mod firesc îi scrutam figura deseori. Datorită acestei amintiri am înțeles că astfel am căpătat năravul de a privi direct oamenii în față. Îl aveam încă de pe când locuiam în propria casă, nu era o rămășiță a unei condiții umile. Și puteam liniștit să mă compătinesc pentru faptul de a fi căpătat acest obicei. Gândul ăsta m-a bucurat, cât pe ce să-mi vină să dansez. Cu atât mai mult într-un moment când debordam de dorința de a mă menține pur pentru fata cu pricina.

Ea a vorbit mai departe:

— Sunt obișnuită, da' mi-e puțin rușine.

Spusele ei mi-au sunat ca o permisiune de a-mi întoarce din nou privirea către ea. Se părea că încă de mai înainte își considera atitudinea față de mine ca nepotrivită.

Luminat la față, m-am uitat la ea. Fata se înroși puțin și spuse ceva copilăresc cu o sclipire șmecheră în ochi:

— Figura mea, dacă o s-o vezi în fiecare zi și-n fiecare noapte, n-o să mai fie atât de interesantă, așa că nu-ți face griji!...

Am râs. Am avut senzația că ea căpătase brusc un plus de familiaritate. Mi-am dorit să ies pe plajă, în plin soare, împreună cu fata și cu amintirea bunicului.

Un vas fragil

La o intersecție din oraș se afla un anticariat. La limita între magazin și stradă era așezată o statuie de porțelan a lui Kanzeon¹, înaltă cam cât o fetiță de doisprezece ani. Când trecea trenul,

1. Denumirea formală a lui Kannon, zeița îndurării (*Avalokiteśvara*).

Cuprins

<i>Notă asupra traducerii</i>	5
Strângerea osemintelor (<i>Kotsuhiro</i> , 1916/1949)	7
În plin soare (<i>Hinata</i> , 1923)	11
Un vas fragil (<i>Yowaki utsuwa</i> , 1924)	13
Ea, cea care merge către foc (<i>Hi ni yuku kanojo</i> , 1924)	15
Fierăstrăul și nașterea (<i>Nokogiri to shussan</i> , 1924)	16
Lăcusta și <i>suzumushi</i> -ul (<i>Batta to suzumushi</i> , 1924)	18
Ceasul (<i>Tokei</i> , 1924)	22
Inelul (<i>Yubiwa</i> , 1924)	24
Părul (<i>Kami</i> , 1924)	25
Canarii (<i>Kanariya</i> , 1924)	26
Portul (<i>Minato</i> , 1924)	27
Fotografia (<i>Shashin</i> , 1924)	28
Dușmani (<i>Teki</i> , 1924)	29
Apus de soare (<i>Rakujitsu</i> , 1925)	30
Întâmplarea cu figura moartei (<i>Shinigao no deki goto</i> , 1925)	32
Castitate sub acoperiș (<i>Yane no shita no teisō</i> , 1925)	33
Marea (<i>Umi</i> , 1925)	34
Sticlă (<i>Garasu</i> , 1925)	37
Jizō-ul lui O-Nobu (<i>O-Nobu Jizō</i> , 1925)	40
Piatra-tobogan (<i>Suberiwa</i> , 1925)	43
Mulțumesc (<i>Arigatō</i> , 1925)	46
Banzai (<i>Banzai</i> , 1925)	48
Hoața de răchițele (<i>Gumi nusubito</i> , 1925)	51
Pantofii de vară (<i>Natsu no kutsu</i> , 1926)	54
Pețirea vrăbiei (<i>Suzume no baishaku</i> , 1926)	57
Punctul de vedere al copilului (<i>Ko no tachiba</i> , 1926)	59
Prințesa din Palatul de sub mări (<i>Ryūgū no otohime</i> , 1926)	59

Rugăciunea fecioarelor (<i>Shojo no inori</i> , 1926)	61
Iarna e aproape (<i>Fuyu chikashi</i> , 1926)	63
Dricul (<i>Reikyūsha</i> , 1926)	67
Fericire pentru un om (<i>Hitori no kōfuku</i> , 1926)	69
Există Dumnezeu (<i>Kami imasu</i> , 1926)	72
Incidentul cu pălăria (<i>Bōshi jikken</i> , 1926)	75
Măinile împreunate (<i>Gasshō</i> , 1926)	79
Peștișorii aurii de pe acoperiș (<i>Okujō no kingyo</i> , 1926)	82
Drumul cu bani (<i>Kinsen no michi</i> , 1926)	85
O femeie (<i>Onna</i> , 1927)	90
Istorie (<i>Rekishi</i> , 1927)	92
Crinul (<i>Yuri</i> , 1927)	93
Blestemul operii de debut (<i>Shojosaku no tatari</i> , 1927)	95
Domnișoara din Suruga (<i>Suruga no reijō</i> , 1927)	101
Osemintele unui zeu (<i>Kami no hone</i> , 1927)	103
Un zâmbet la taraba de noapte (<i>Yomise no bishō</i> , 1927)	105
Investigația soției (<i>Fujin no tantei</i> , 1928)	109
Arderea crengilor de pin (<i>Kadomatsu wo taku</i> , 1928)	113
Orbul și fata (<i>Mekura to shōjo</i> , 1928)	119
Rugăciune în limba maternă (<i>Bokokugo no kitō</i> , 1928)	123
Locul natal (<i>Kokyō</i> , 1928)	128
Sala de așteptare pentru clasa a treia (<i>Santō machiaishitsu</i> , 1928)	130
Copilul care lovește (<i>Tātaku ko</i> , 1928)	133
Tunet de toamnă (<i>Aki no kaminari</i> , 1928)	137
Spațiu domestic (<i>Katei</i> , 1928)	139
Gara sub ploaia de toamnă (<i>Shigure no eki</i> , 1928)	141
Iubita săracilor (<i>Hinja no koibito</i> , 1927)	148
Bărbatul care nu râde (<i>Warawanu otoko</i> , 1928–29)	152
Descendentă din samurai (<i>Shizoku</i> , 1929)	157
La casa de amanet (<i>Shichiya nite</i> , 1929)	160
Bujor Negru (<i>Kurobotan</i> , 1929)	164
Japoneza Anna (<i>Nihonjin Anna</i> , 1929)	170
Devenind Buddha în toaletă (<i>Setchin jōbutsu</i> , 1929)	174
Telescopul și telefonul (<i>Bōenkyō to denwa</i> , 1930)	177
Cocoșul și dansatoarea (<i>Niwatori to odoriko</i> , 1930)	184
Îngerii fardați (<i>Keshō no tenshitachi</i> , 1930)	188
Soțul legat (<i>Shibarareta otto</i> , 1930)	193
Sâni din cabină (<i>Gakuya no chibusa</i> , 1931)	196
Obiceiuri din somn (<i>Nemuriguse</i> , 1932)	198

Umbrela (<i>Amagasa</i> , 1932)	199
Cearța (<i>Kenka</i> , 1932)	200
Figuri (<i>Kao</i> , 1932)	202
Machiaj (<i>Keshō</i> , 1932)	203
Chimonourile surorii mai mici (<i>Imōto no kimono</i> , 1932)	205
Masca mortuară (<i>Desu masuku</i> , 1932)	210
De la sprâncene (<i>Mayu kara</i> , 1932)	212
Florile de glicină și căpșunile (<i>Fuji no hana to ichigo</i> , 1933)	213
Soția în vântul de toamnă (<i>Akikaze no nyōbō</i> , 1933)	215
Nașterile cățelexlor mele preferate (<i>Aiken anzan</i> , 1935)	218
Rodia (<i>Zakuro</i> , 1943)	222
Șaptesprezece ani (<i>Jūshichisai</i> , 1944)	225
Alge comestibile (<i>Wakame</i> , 1944)	230
Cupoanele (<i>Kogire</i> , 1944)	236
Satul natal (<i>Sato</i> , 1944)	241
Apa (<i>Mizu</i> , 1944)	243
Monedele de argint de cincizeci de sen (<i>Gojūsen ginka</i> , 1946)	244
Cameliile <i>sazanka</i> (<i>Sazanka</i> , 1946)	249
Prunul roșu (<i>Kōbai</i> , 1948)	255
<i>Tabi</i> -urile (<i>Tabi</i> , 1948)	258
Gaița (<i>Kakesu</i> , 1949)	261
Vara și iarna (<i>Natsu to fuyu</i> , 1949)	265
Bărți din frunze de bambus (<i>Sasabune</i> , 1950)	270
Ouăle (<i>Tamago</i> , 1950)	272
Cascada (<i>Taki</i> , 1950)	276
Șerprii (<i>Hebi</i> , 1950)	281
Ploaie de toamnă (<i>Aki no ame</i> , 1962)	284
Vecinii (<i>Rinjin</i> , 1962)	288
În copac (<i>Ki no ue</i> , 1962)	291
Costume de călărie (<i>Jōbafuku</i> , 1962)	293
Coșofenele (<i>Kasasagi</i> , 1963)	296
Imortalitate (<i>Fushi</i> , 1963)	299
Florile de <i>Epiphyllum</i> (<i>Gekka bijin</i> , 1963)	305
Pământul (<i>Chi</i> , 1963)	306
Calul alb (<i>Hakuba</i> , 1963)	310
Zăpadă (<i>Yuki</i> , 1964)	313
Oameni ieșiți din comun (<i>Mezurashii hito</i> , 1964)	316
Glosar	321